

Puhemies Paavo Lipponen

Suomen Hypoteekkiyhdistys

6.4.2006 klo 16.00

Johan Vilhelm Snellman oli suomalaisen sivistyksen esitaistelija ja modernin kansalaisyhteiskunnan rakenteiden kehittäjä. Snellman oli kuitenkin ennen kaikkea käytännön mies, mikä tulee ehkä kaikkein selvimmin esiin hänen kiinnostuksessaan taloudelliseen toimintaan. Asioiden ei olisi voinut kuvitella olevankaan toisin, kun muistaa hänen taustansa pohjalaisen kauppalaivan kapteenin poikana. Niinpä jo sanomalehtimiehenä Snellman osoitti alusta asti kiinnostusta maanviljelyä, luottolaitoksia ja hypoteekkiyhdistyksiä kohtaan.

Me olemme täällä Snellman-salissa tänään, koska Hypoteekkiyhdistys oli Snellmanille läheinen asia. On jopa laskettu, että J. V. Snellmanin Kootuissa teoksissa sana Hypoteekkiyhdistys esiintyy yli 700 kertaa ja muita hypoteekki-alkuisia sanoja on lisäksi yli 100 kertaa.

Snellman käytti Hypoteekkiyhdistystä valtiollisena työkaluna rahauudistuksessa, järjesti markan rahoittamiseen tarvittavan rahoituksen Saksan pankkihuoneilta, esitteli henkilökohtaisesti ja muistioin lukuisia kertoja keisarille Hypoteekkiyhdistystä, myötävaikutti valtionavun saamiseen Hypoteekkiyhdistykselle ja sai elämänsä loppuajan Hypoteekkiyhdistyksen toimitusjohtajana toimia ensimmäisenä velkasaneeraajana nälkävuosien seurausten korjaajana.

Snellman ideoi Hypoteekkiyhdistyksen perustamista vuodesta 1855, jolloin hän kirjoitti Litteraturbladissa yksityispankeista: *Kuten tiedetään, ei meillä Suomessa ole mitään muita talletuspankkeja kuin säästöpankit. Mutta näihin ei kuka tahansa saa tallettaa rahaa, ei myöskään yli tietyn summan. Ne ovat näet työtätekevän luokan hyväntekeväisyyslaitoksia; eikä niiden palkatta työtään tekevältä hallinnolta voi vaatia, että sillä olisi vastuu ja vaiva varakkaan väen rahojen säilytyksestä, vielä vähemmän koron maksamisesta siitä. Miten pankki antaa lainaa, on lukijoillemme varmaan tuttua. Se tapahtuu kiinnittämällä kiinteää omaisuutta, Hypoteekkilainana tavaroita vastaan, kulta- tai hopeapantteja ja takuita vastaan. Mutta kaikki nämä lainat eivät kuitenkaan kuulu hyvin järjestetylle pankkiliikkeelle. Jäljelle jäävät siis Hypoteekkilainat.*

Snellman puolsi myöhemmin Suomen Talousseuralle antamassaan lausunnossa luottolaitosten perustamista ja korosti niiden välttämättömyyttä: *Paranneltu luottolainsäädäntö on kauan ollut toivomusten kohteena. Hypoteekkiyhdistykset ja yksityispankit ovat erityisesti tarpeen maatalouden kohentamiseksi, molemmat siksi että ne saattavat kotimaiset pääomat liikkeeseen ja lisäävät sitä luottojen muodossa, ja ensiksi mainitut myös hankkimalla maahan vierasta pääomaa. Hallitus voi suosia niiden syntymistä antamalla lupia niiden perustamiseksi.*

Pankkisuunnitelmat saivat syksyllä 1857 lisätukea komitealta, jossa liikemiehet laativat johtosäännön yksityisille pankkiliikkeille.

Senaatti päätti 28.12.1858 annettavasta julistuksesta hypoteekki- yhdistyksen perustamiseksi.

Keisari antoi 25.5.1859 Armollisen julistuksen Suomen Maan hypoteekkiyhdistysten ehdoista ja perusteista. Päätös Suomen Hypoteekkiyhdistyksen perustamisesta tehtiin heinäkuussa 1860 Haminassa yleisen maanviljelyskokouksen yhteydessä, mistä Snellman kirjoitti: *Nyt näyttää kuitenkin siltä, että hypoteekkiyhdistys voi menestyä ainoastaan siinä tapauksessa, että se saa hankituksi ulkomaisen lainan.*

Tätä lainaa Snellman tarvitsi, kun hän tuoreena finanssipäällikkönä perirahauudistuksen käytännön toteuttamisen edeltäjiltään. Hypoteekkiyhdistys oli pyytänyt ulkomaanlainalleen säätyjen takausta tarjoutuen tallettamaan pankkiin määrätyn osan lainasta. Koska Hypoteekkiyhdistys tarvitsi rahauudistusta ja valtio osan Hypoteekkiyhdistyksen lainasta uudistuksen toteuttamiseen, Snellman näki esitykseen suostumisen ainoaksi keinoksi taivuttaa Venäjän finanssiviranomaiset rahauudistuksen käytännölliseen toteuttamiseen. Tiukoilla neuvotteluilla Pietarissa Snellman johti asiat onnistuneeseen lopputulokseen.

Lopputuloksena hypoteekkiyhdistys talletti tammikuussa 1865 kahdeksan miljoonaa markkaa ulkomaisina saatavina Suomen Pankkiin verraten epäedullisin ehdoin ja myönsi luottoja silloin, kun rahaliikennettä yleisesti kiristettiin liikkeellä olevan rahan hopeakatteen varmistamiseksi.

Hypoteekkiyhdistys myönsi maatalouslainoja 8,9 miljoonan markan edestä pantatut tilat vakuutena. Tilojen arvoa määriteltäessä sovellettiin samaa tariffia koko maassa.

Snellmanin valittiin Hypoteekkiyhdistyksen johtokunnan puheenjohtajaksi ja sen toimitusjohtajaksi vuonna 1869. Hän paneutui luonteelleen ominaisella tarmolla ja vakavuudella uuteen työhönsä.

Toistuvat katovuodet ja raskas lama koettelivat uutta luottolaitosta ankarasti: vuoden 1868 lopussa oli vireillä 542 lainhakua, lähes kolmannes luototetuista tiloista eli 429 oli vuonna 1869 joutunut Hypoteekkiyhdistyksen haltuun ja luotonanto oli jouduttu keskeyttämään vuonna 1867 viideksi vuodeksi. Satojen tilojen hoito ja rahaksi muuttaminen osoittautui johtokunnalle ja Snellmanille Hypoteekkiyhdistyksen voimavaroin ylivoimaiseksi. Tiloja myytiin tappiolla. Lainansaajien rästit kasvoivat ja lainhaut lisääntyivät.

Hypoteekkiyhdistys ei voinut selviytyä ilman valtion apua ahdinkotilanteesta, jossa oma pääoma oli muuttunut tappiosaldoksi, tilojen arvot ja taloudellinen tilanne romahtaneet. Snellmanin aikana lainakanta pysyi samana, haltuun otettuja tiloja myytiin noin 800, jäljellä vuoden 1881 kesäkuussa oli 50 tilaa, rästit olivat supistuneet 1/20-osaan. Snellman joutui näin olemaan Suomen ensimmäinen velkasaneeraaja, mikä mahdollisti seuraavien vuosien ja vuosikymmenien aikana Hypoteekkiyhdistyksen taloudellisen aseman vahvistumisen ja toiminnan kasvun maatilojen luotonantajana.

Snellmanin aikanaan luomalta pohjalta Hypoteekkiyhdistys on muuntautunut yhteiskunnan kehityksen mukana ja jatkaa muuttuneissa oloissa innovatiivisesti asuntorahoitusta sen eri muodoissaan. Yhdistys pitää J. V. Snellmania elävästi esillä jokapäiväisessä toiminnassaan. Juuriaan kunnioittaen Hypoteekkiyhdistys on seurannut tiukasti aikaansa.

J. V. Snellmanin 200-vuotisjuhliin ja sen sivistys-teemaan liittyen Hypoteekkiyhdistys julkistaa tänään lahjakirjan ”Hypoteekkiyhdistys Snellmanin ja markan matkassa” ja juhlajetonin. Lahjakirjaan on koottu Snellmanin taloudellisia kirjoituksia rahauudistuksesta, luottolaitoksista ja Hypoteekkiyhdistyksestä sekä Vilhelmin päivän puheet. Juhlajetonissa on etupuolella Suomen ensimmäinen hopeamarkka vuodelta 1864 ja toisella puolella Hypoteekki- yhdistyksen leijonatunnus. Jetoni symboloi Snellmanin - samalla Suomen valtion - ja Hypoteekkiyhdistyksen yhteistyötä sekä yhteistulosta Suomen oman hopeamarkan aikaansaamisessa.

Näillä sanoin minulla on ilo saada avata Hypoteekkiyhdistyksen J. V. Snellman –näyttely. Onnittelen Hypoteekkiyhdistystä ja Editaa suurmiehemme perinteen tyylikkäästä vaalimisesta.